

for Bonden det Resultat, at, naar hans Fæste er tilende, vil han og hans Familie kun vel have, foruden den opsamlende Rente og Rentens rente, at betale den mindre Grundcapital, 400 Rbd., og det vil være opnaaet ved hans egen Sparsomhed med Overskuddet af hans Virksomhed og Drift, en Sparsomhed, hvorom nu Udgiften til en ny Indfæstning maa erindre ham. Der er altsaa ikke deri nogen Nødvendighed for at give de nuværende Fæstere en Afgang til i levende Live at blive Selveiere, og jeg troer at kunne bevise, at denne Bestræbelse efter at forandre selve de bestaaende Fæstcontracter til Selveiendom her medfører Ulemper ved Lovudkastet. Den første Ulempe, og, som jeg ganske bestemt troer, Ubillighed ved Loven og her en Ubillighed mod Godseierne, der følger heraf, er, at der ikke er fastsat nogen Tidsgrænse, inden hvilken Fæstebønderne skulle gjøre deres Krav gjældende, hvis de ville gjøre det. De beholde en Ret til at melde sig, naar det convenerer dem; men Godseierne skulle derimod være parate, naar det er Bonden beleiligt. Dette er en Ubillighed i flere Henseender. Man har vel sagt, at Bønderne ikke kunne vælge just den for dem gunstigste og for Godseierne mindst gunstige Conjunctur, thi, naar Conjuncturen er ugunstig for Godseierne, ville heller ikke Bønderne være istand til at kjøbe. Deri kan ligge noget Sandt, men det er ikke desto mindre en Ubillighed, at en Godseier skal være knyttet til en vis Eiendom, som hvert Dieblif fra en anden Side stykkevis eller heelt kan tages ham ud af Haanden, uden at han kan sige: ja, saa lad det skee strax. For det Første bliver han derved, maaskee fordi hans Bønder ikke ville være rimelige — thi Skylden kan gjerne ligge hos dem, — i en lang Tid stiddende i et Forhold, som nu er blevet odios, et Forhold, som hver Dag bliver vanskeliggere at behandle. Han kan ikke løsrive sig derfra, naar Bønderne ikke ville, men naar de saa komme, og fra hvilke Dele af Godset de komme, maa han underkaste sig; han kan blive nødt til at beholde fraliggende og ubeqvemt liggende Bøndergods, som han gjerne vilde være af med, medens han maa opgive det, som han helst vilde beholde, indtil videre. Han

kan dernæst ikke lægge nogen Plan, eller gjøre nogen Beregning for den Deel af hans Formue, der saaledes bliver løst ud af Fæsteeiendomme. Naar der var bestemt en Tidsfrist, eller naar han selv havde Indflydelse paa Valget, kunde han lægge en Plan og sige: mit Fæstegods's Afhændelse bringer en saa stor Capital i mine Hænder, deels som rede Penge, deels som Obligationer, som jeg engang kan sælge, eller hvorpaa jeg kan optage Laan, og jeg vil paa eengang eller efterhaanden, som den bliver disponibel, anbringe den paa den eller den Maade. En saadan Plan og Beregning kan han ikke gjøre, jeg siger altsaa . .

Formanden: Turde jeg maaskee henvende sig til den ærede Rigsdagsmand, om det dog ikke er specielt § 8, der herved forhandles. Jeg erkjender vel, at man ved Begrundelsen af sin Afstemning over § 9 og de dertil hørende Endringsforslag maaskee vil kunne hente Argumenter fra en Betragtning af andre Paragrapher, men jeg troer dog, at en Gienoptagen af de tidligere Paragraphers Behandling ikke godt vil kunne tillades.

Madvig: Jeg underkaster mig gjerne Formandens Afgjorelse, uagtet jeg med Hensyn til den Form, hvorunder vi behandle denne Lov, vil gjøre opmærksom paa, at jeg ved en Afslutning blev hindret fra at tale om § 8.

Formanden: Den ærede Rigsdagsmand vil dog vist selv indrømme mig, at dette ikke kan gjøre nogen Forandring.

Madvig: Nei, jeg underkaster mig som sagt ganske Formandens Afgjorelse. Det næste Punkt, — og det angaaer udelukkende den nu foreliggende § 9 —, hvormed jeg paa ingen Maade kan forsones mig, er Anvendelsen af Taxation. Taxation som Grundlag for tvungen Eiendomsoverdragelse er en saa usikker Form, at man kun skal anvende den i yderste Nødtilfælde, og kun naar man kan sikke sig baade Taxationens Retfærdighed og Ligelighed. Jeg haaber, at man ikke som Styrke for, at Taxation her kan anvendes, vil paaberaabe sig, hvad der er skeet ved Loven af 8de April f. A., og hvad der er vedtaget i Loven om Sorø Akademies Bøndergods, som jeg selv har havt den Ære at forelægge. Jeg har altid sagt,